

Eigenvärden och egenvektorer

Jun 23, 2026, 13 min read

#linjär-algebra

#eigenvärde

#matris

1. Definition av eigenvärde och egenvektor

[3B1B: Eigenvectors and eigenvalues](#)

1.1 Grundidén

När vi multiplicerar en vektor $\vec{x}$ med en matris A ändras i allmänhet **både riktning och längd**. Men ibland finns speciella vektorer vars **riktning bevaras** – de bara skalas. Dessa är egenvektorerna.

Definition: Eigenvärde och egenvektor

Låt A vara en $n \times n$ -matris. En **nollskild** vektor $\vec{x} \in \mathbb{R}^n$ kallas en **egenvektor** till A om

$$A\vec{x} = \lambda\vec{x}$$

för någon skalär λ . Skalären λ kallas ett **eigenvärde** till A , och $\vec{x}$ sägs vara en egenvektor **motsvarande** λ .

Intuition: Att multiplicera med A gör i allmänhet en komplicerad transformation – rotation, skjuvning, skalning i olika riktningar. Men längs egenvektorerna gör A bara en enkel skalning med faktorn λ .

 Nollvektorn är aldrig en egenvektor

Kravet $\vec{x} \neq \vec{0}$ är viktigt! Annars vore $A\vec{0} = \lambda\vec{0}$ uppfyllt för **alla** A och **alla** λ , vilket ger meningslös information.

Däremot kan $\lambda = 0$ vara ett egenvärde – det betyder att $A\vec{x} = \vec{0}$ har en nontrivial lösning, dvs. A är singulär.

1.2 Geometrisk tolkning

Beroende på tecknet och storleken på λ sker olika saker med egenvektorn:

Värde på λ	Effekt på $\vec{x}$
$\lambda > 1$	Sträcks (samma riktning)
$0 < \lambda < 1$	Krymps (samma riktning)
$\lambda = 1$	Oförändrad ($A\vec{x} = \vec{x}$)
$\lambda = 0$	Skickas till $\vec{0}$
$-1 < \lambda < 0$	Krymps och byter riktning
$\lambda < -1$	Sträcks och byter riktning
$\lambda = -1$	Byter riktning, samma längd

☰ [Exempel 1: Verifiera en egenvektor >](#)

☰ [Exempel 2: Geometrisk egenvektorer >](#)

2. Beräkna egenvärden: den karakteristiska ekvationen

2.1 Härledning

Vi söker λ och $\vec{x} \neq \vec{0}$ sådana att $A\vec{x} = \lambda\vec{x}$. Skriv om:

$$A\vec{x} = \lambda I\vec{x} \implies A\vec{x} - \lambda I\vec{x} = \vec{0} \implies (\lambda I - A)\vec{x} = \vec{0}$$

För att detta ska ha en **nontrivial** lösning ($\vec{x} \neq \vec{0}$) krävs att matrisen $\lambda I - A$ är **singulär**:

Sats 5.1.1: Karakteristisk ekvation

λ är ett egenvärde till A om och bara om

$$\det(\lambda I - A) = 0$$

Detta kallas den **karakteristiska ekvationen** för A .

Varför $\lambda I - A$ och inte $A - \lambda I$? Båda fungerar! $\det(\lambda I - A) = 0 \iff \det(A - \lambda I) = 0$ (de skiljer sig bara med ett tecken $(-1)^n$, som inte påverkar nollställena). Boken använder $\lambda I - A$ för att det karakteristiska polynomet ska ha positivt ledande koefficient.

2.2 Det karakteristiska polynomet

Definition: Karakteristiskt polynom

Det **karakteristiska polynomet** för en $n \times n$ -matris A är

$$p(\lambda) = \det(\lambda I - A)$$

Det är ett polynom av grad n i λ , med ledande term λ^n .

Egenvärdena till A är **rötterna** till $p(\lambda) = 0$.

Eftersom ett polynom av grad n har högst n rötter, har en $n \times n$ -matris **högst n egenvärden**.

2.3 Räkneexempel

☰ [Exempel 3: Egenvärden för \$2 \times 2\$ -matris](#) >

☰ [Exempel 4: Egenvärden för \$3 \times 3\$ -matris](#) >

🔥 Strategi: Hitta rötter till karakteristiska polynomet

1. **Faktorisera direkt** om det är uppenbart
2. **Testa heltalsdivisorer** till konstanttermen (rationella rotsatsen)
3. **Polynomdividera** bort kända rötter för att reducera graden
4. **Andragradsformeln** för de återstående faktorerna
5. **2×2 -trick:** $p(\lambda) = \lambda^2 - \text{tr}(A)\lambda + \det(A)$ (se övning 28 i boken)

---

3. Triangulära matriser – egenvärden direkt

✍ Sats 5.1.2: Egenvärden för triangulära matriser

Om A är en **triangulär matris** (övertriangulär, undertriangulär eller diagonal), så är egenvärdena **diagonalelementen**.

Varför? Determinanten av en triangulär matris är produkten av diagonalelementen:

$$\det(\lambda I - A) = (\lambda - a_{11})(\lambda - a_{22}) \cdots (\lambda - a_{nn}) = 0$$

☰ [Exempel 5: Egenvärden för triangulär matris](#) >

---

4. Hitta egenvektorer och egenrum

4.1 Metod

När vi har hittat ett egetvärde λ finner vi motsvarande egenvektorer genom att lösa det homogena systemet:

$$(\lambda I - A)\vec{x} = \vec{0}$$

Definition: Egenrum

Egenrummet (eigenspace) motsvarande egetvärdet λ är lösningsrummet till $(\lambda I - A)\vec{x} = \vec{0}$:

$$E_\lambda = \text{null}(\lambda I - A) = \{\vec{x} \in \mathbb{R}^n : A\vec{x} = \lambda\vec{x}\}$$

Egenrummet är ett **delrum** av $\mathbb{R}^n$. Egenvektorerna till λ är de **nollskilda** vektorerna i E_λ .

Koppling till V5L1: Egenrummet E_λ är precis **nollrummet** för matrisen $\lambda I - A$. Vi vet redan hur man hittar baser för **nollrum** – radreducera och identifiera fria variabler!

4.2 Räkneexempel

 Exempel 6: Egenrum för 2×2 -matris >

 Exempel 7: Egenrum för 3×3 -matris (flerdimensionellt egenrum) >

5. Tillvägagångssätt – sammanfattning

Metod: Hitta egetvärden och egenvektorer

Steg 1: Beräkna det karakteristiska polynomet $p(\lambda) = \det(\lambda I - A)$.

Steg 2: Lös $p(\lambda) = 0$ för att hitta egenvärdena.

Steg 3: För varje egenvärde λ_k , lös $(\lambda_k I - A)\vec{x} = \vec{0}$ (radreducera!) för att hitta en bas för egenrummet E_{λ_k} .

6. Egenvärden och inverterbarhet

Sats 5.1.4: Egenvärden och inverterbarhet

En kvadratisk matris A är **inverterbar** om och bara om $\lambda = 0$ **inte** är ett egenvärde till A .

Varför? $\lambda = 0$ är ett egenvärde $\iff \det(0 \cdot I - A) = 0 \iff \det(-A) = 0 \iff \det(A) = 0 \iff A$ ej inverterbar.

Alternativ förklaring: $\lambda = 0$ egenvärde betyder att $A\vec{x} = 0\vec{x} = \vec{0}$ har en nontrivial lösning, dvs. $\text{null}(A) \neq \{\vec{0}\}$, dvs. A är singular.

7. 2×2 -trick: snabbformel

Snabbformel för 2×2 -matris

Om $A = \begin{bmatrix} a & b \\ c & d \end{bmatrix}$, så är det karakteristiska polynomet:

$$p(\lambda) = \lambda^2 - \underbrace{(a + d)}_{\text{tr}(A)}\lambda + \underbrace{(ad - bc)}_{\text{det}(A)}$$

$$p(\lambda) = \lambda^2 - \text{tr}(A)\lambda + \text{det}(A)$$

Egenvärdena fås direkt med andragsformeln:

$$\lambda = \frac{\operatorname{tr}(A) \pm \sqrt{\operatorname{tr}(A)^2 - 4 \det(A)}}{2}$$

☰ Exempel: Snabbformeln >

- summa av egenvärden = spåret. Kontroll
- Produkt av egenvärdena blir determinanten

8. Ekvivalenssatsen – utökning

Vi kan nu lägga till ett nytt villkor till den stora ekvivalenssatsen (jfr [V5L1 M0067M](#)):

 Sats 5.1.5: Ekvivalenta villkor (utökning)

Om A är en $n \times n$ -matris, så är följande ekvivalenta:

(a) A är inverterbar (b) $A\vec{x} = \vec{0}$ har bara triviala lösningen (c) A kan radreduceras till I_n (d) A är en produkt av [elementärmatriser](#) (e) $A\vec{x} = \vec{b}$ är konsistent för alla $\vec{b}$ (f) $A\vec{x} = \vec{b}$ har exakt en lösning för alla $\vec{b}$ (g) $\det(A) \neq 0$ (h) Kolumnerna i A är [linjärt oberoende](#) (i) Raderna i A är linjärt oberoende (j) Kolumnerna spänner upp $\mathbb{R}^n$ (k) Raderna spänner upp $\mathbb{R}^n$ (l) Kolumnerna bildar en bas för $\mathbb{R}^n$ (m) Raderna bildar en bas för $\mathbb{R}^n$ (n) $\operatorname{rang}(A) = n$ (o) $\operatorname{null}(A) = \{\vec{0}\}$ (p) $\lambda = 0$ är inte ett egenvärde till $A \leftarrow$ NYTT

9. Övningsuppgifter

Beräkningsuppgifter

🕒 Uppgift 1: Egenvärden och egenvektorer (2 × 2) >

🔗 Uppgift 2: Egenvärden och egenvektorer (3×3) >

🔗 Uppgift 3: Geometrisk tolkning >

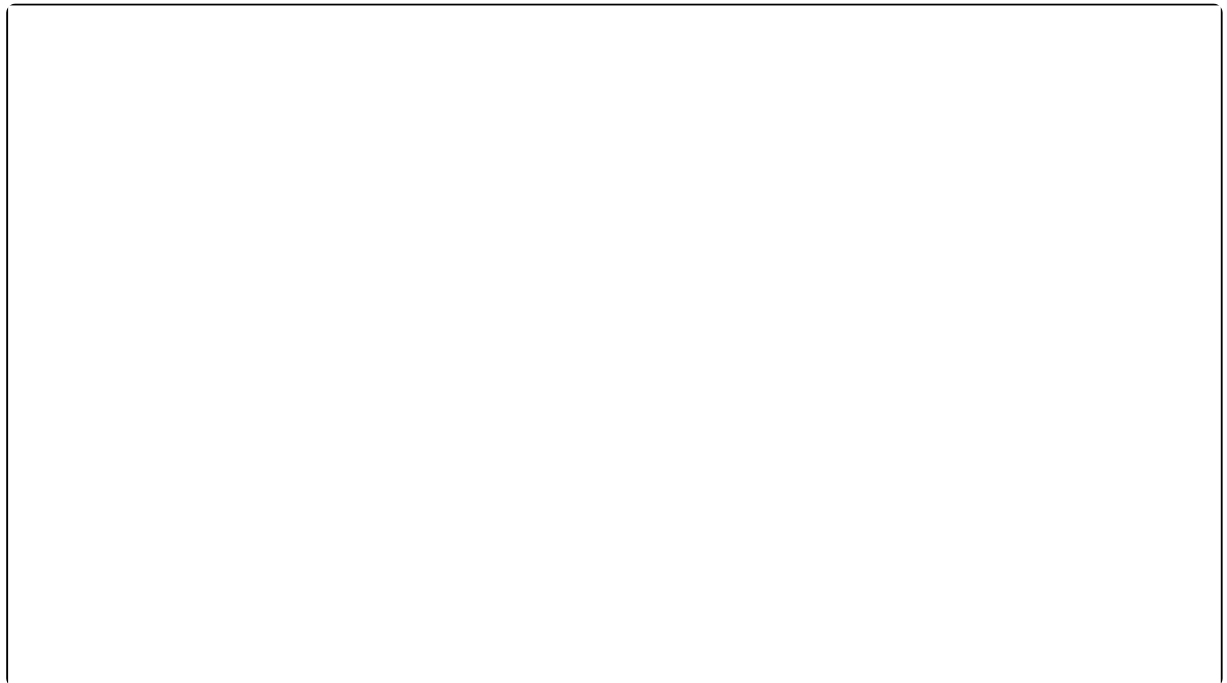
Konceptuella uppgifter

🔗 Uppgift 4: Sant eller falskt? >

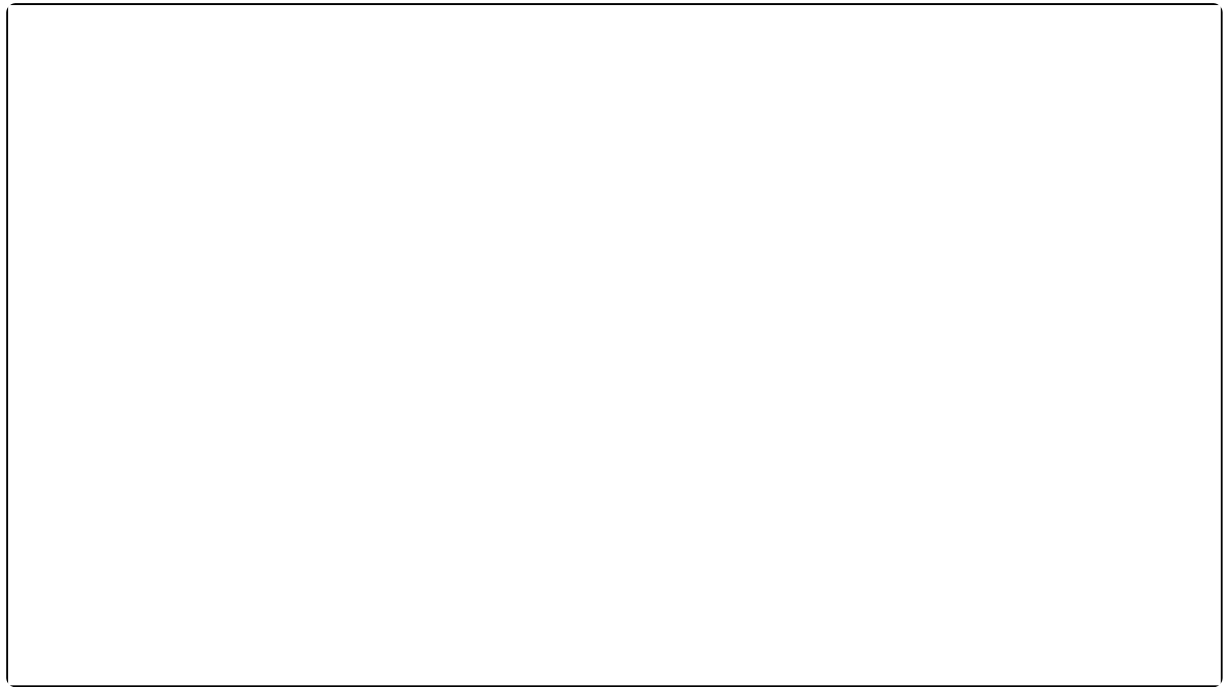

Resurser

Videor

Visuella introduktionen

2×2 -tricket

- [MIT 18.06SC: Eigenvalues and Eigenvectors \(Gilbert Strang\)](#) — klassisk föreläsning

Interaktiva verktyg

- [matrixcalc.org](#) — beräkna egenvärden och egenvektorer online

Wikipedia

- [Eigenvalues and eigenvectors](#)
- [Characteristic polynomial](#)

Fördjupning

- [Georgia Tech — Interactive Linear Algebra: Eigenvalues and Eigenvectors](#)
-